

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
CEZA VE CEZA MUHALEMESİ HUKUKU DOKTORA PROGRAMI
DOKTORA YETERLİK YAZILI SINAVI
(24.06.2024)
SORULAR VE CEVAP ANAHTARI

I. Anayasa Mahkemesi, Kabahatler Kanunu'na 02.07.2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (m. 20) ile eklenen kabahat tanımını (m. 42/A) suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırılık dolayısıyla iptal etmiştir (07.12.2023, E. 2018/117, K. 2023/212).

Ancak, Anayasa Mahkemesi, bu iptal kararının Resmi Gazetede yayımlandığı 04.06.2024 tarihinden itibaren on iki ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir.

Soru 1. Bir kanuni düzenlemeyle ilgili olarak suçta kanunilik ilkesine aykırılık dolayısıyla verilen iptal kararının yürürlük tarihinin ötelenmesinin ne tür hukuki sonuçları olabilir? Açıklayınız.

Cevap 1. Anayasa'ya göre; Anayasa Mahkemesi'nin iptal ettiği kanun hükümleri kural olarak iptal kararlarının Resmi Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Ancak iptal kararlarının yürürlüğe girmesi, Anayasa Mahkemesi tarafından, Resmi Gazetede yayımı tarihinden başlayarak bir yılı geçemeyecek şekilde ileri bir tarih olarak ayrıca kararlaştırılabilir (Anayasa m. 153, f. 3). Ayrıca belirtilmelidir ki, Anayasa'da, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarının geriye yürümeyeceği de ayrıca hüküm altına alınmıştır (Anayasa m. 153, f. 5).

Anayasa Mahkemesi, Kabahatler Kanunu'na 02.07.2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (m. 20) ile eklenen maddede (m. 42/A) tanımlanan kabahate ilişkin hüküm¹ suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırılık dolayısıyla iptal etmiştir. Bu iptal kararı, Resmi Gazetede yayımlandıktan itibaren on iki ay sonra yürürlüğe girecektir.

Bu durum, iptal kararının yürürlük tarihine kadar söz konusu kabahati oluşturan fiillerin nasıl değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin bir hukuki sorun ortaya çıkarmıştır. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarının geriye yürüyüp yürümeyeceği tartışmalı bir konudur.

Bu iptal kararı üzerine, iptal edilen hükümdeki kabahat tanımına uygun fiiller, yeni bir kanuni düzenleme yapıncaya kadar kabahat veya suç olarak nitelendirilemez. Hatta iptal edilen hükümdeki kabahat tanımına uygun fiil söz konusu iptal kararının Resmi Gazetede yayımlandığı tarihten önce işlenmiş olsa bile, bu iptal kararı üzerine artık bu kabahat hükmüne istinaden yaptırım uygulanamaz. Ancak, iptal edilen hükümdeki kabahat tanımına uygun fiil dolayısıyla faili hakkında verilmiş olan idari para cezası kararı söz konusu iptal kararının Resmi

---

¹ Kabahatler Kanunu, m. 42/A- (1) 112 Acil Çağrı Merkezini asılsız ihbarda bulunmak suretiyle meşgul ettikleri tespit edilen kişilere bu Kanuna göre il valileri tarafından ikiyüzelli Türk Lirası idari para cezası verilir. Tekerrür halinde bu ceza iki katı olarak uygulanır.

Gazetede yayımlandığı tarihten önce yerine getirilmiş ise, idari para cezası olarak ödenmiş olan para iade edilmez.

Anayasa Mahkemesi, söz konusu kabahat tanımına ilişkin hükmün iptaline karar verdikten sonra, bu kararın ileri bir tarihte yürürlüğe girmesi yönünde ayrıca bir karar vermiş olsa bile, bu zaman zarfında, yeni bir kanuni düzenleme yapılmadığı takdirde, iptal edilen kabahat tanımına uygun fiiller dolayısıyla artık idari para cezası kararı verilemez.

Bu hukuki durum karşısında, Anayasa Mahkemesi'nin söz konusu iptal kararının Resmi Gazetede yayımlandıktan belirli bir sonra yürürlüğe girmesine karar vermesinin, iptal edilen bu kabahat tanımına istinaden idari para cezası kararı verilmesine imkân tanımaz. Yürürlük tarihi ile ilgili olarak aslında gereksiz olan bu kararı, sadece yasama organına bir mesaj olarak değerlendirmek mümkün olabilir.

II. Anayasa Mahkemesi, İnfaz Kanunu'na 14.07.2023 tarihli ve 7456 sayılı Kanun'la (m. 15) eklenen "ek madde 10"un altıncı fıkrası hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasıyla iptali talebini reddetmiştir (19.04.2024, E. 2023/148, K. 2024/70).

Bu fıkra 31.07.2023 tarihi itibarıyla kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin açık ceza infaz kurumlarına ayrılmasına yönelik kolaylaştırıcı hükümlere yer verilmiştir. Buna göre, örneğin aynı suçu iştirak halinde işleyen kişilerden hakkında mahkûmiyet hükmü kesinleşmiş olmakla ceza infaz kurumuna giren hükümlü bu hükümlerden yararlanabilmişken, hakkında kurulan mahkûmiyet hükmü herhangi bir sebeple geç kesinleşen hükümlü yararlanamamıştır ve yararlanamayacaktır. Yani bu düzenlemede suçun işlendiği tarih değil, infaz kurumunda bulunulan tarih esas alınmıştır.

Soru 2. Anayasa Mahkemesi, söz konusu fıkranın Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla iptali talebini reddetmesine rağmen, bu fıkra hükmünden yararlandırılmayan hükümlülerin bireysel başvuru yoluna başvurduklarında hak ihlali kararı verilebilir mi? Açıklayınız.

Cevap 2. 14.7.2023 tarihli ve 7456 sayılı Kanunla (m. 15) İnfaz Kanununa "geçici madde 10" olarak yeni bir madde eklenmiştir. Söz konusu geçici m. 10 düzenlemesine göre;

"31/7/2023 tarihi itibarıyla kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerden, toplam hapis cezası on yıldan az ise bir ayını, on yıl ve daha fazla ise üç ayını bu kurumlarda geçirip ilgili mevzuat uyarınca açık ceza infaz kurumlarına ayrılmasına üç yıl veya daha az süre kalanlar, bu şartların olduğu tarih itibarıyla açık ceza infaz kurumlarına ayrılabilir. Bu hükümlüler ile 31/7/2023 tarihinde geçici 9 uncu maddenin altıncı fıkrası kapsamında açık ceza infaz kurumunda bulunan hükümlüler, talepleri hâlinde en az üç ay açık ceza infaz kurumunda kalmış olmak şartıyla ilgili mevzuat uyarınca cezaların denetimli serbestlik tedbiri altında infazı uygulamasından üç yıl erken yararlandırılır." (f. 6)

Ancak "Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar, Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar" dolayısıyla mahkûm olanlar, bu hükümlerden yararlanamayacaktır (İnfaz K, geçici m. 10, f. 6).

Kapalı ceza infaz kurumunda cezasını çekmekte olan hükümlülerin açık ceza infaz kurumuna nakline ilişkin koşullar işlenen suça ve mahkûm olunan ceza miktarına göre farklılık arz edebilir. İnfaz hukuku alanındaki düzenlemelerle ilgili zaman bakımından derhal uygulama kuralı gereğince, bu

koşullara ilişkin kanuni düzenleme yürürlüğe girdiği tarihten itibaren cezasını çekmekte olan bütün hükümlüler bakımından uygulanır. Bu koşulların uygulanmasına mahkûm olunan cezanın çekildiği tarih itibarıyla sınırlama getirilmesi, Anayasa (m. 10) ile güvence altına alınan eşitlik ilkesine aykırılık oluşturur. Bu itibarla, İnfaz Kanununa 14.7.2023 tarihli ve 7456 sayılı Kanunla eklenen geçici m. 10, f. 6 hükmü Anayasaya aykırıdır.

Ancak, Anayasa Mahkemesi, buna rağmen söz konusu hükmü iptal etmemiştir (7.3.2024, E. 2023/148, K. 2024/70 [RG: 19 Nisan 2024-32522]). Bu kararın oy çokluğu ile alınmış olduğunu belirtmek gerekir.

Eşitlik ilkesi ve onunla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağı, Anayasa m. 10 ve AİHS m. 14’de güvence altına alınan temel haklardandır. Anayasa Mahkemesi’ne göre eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı birbiri yerine kullanılabilecek olan kavramlardır. Mahkeme’ye göre eşitlik ilkesi, kendi başına bir hak olup aynı zamanda temel hak ve özgürlüklerin sağlanmasında hâkim/temel bir ilke olarak karşımıza çıkar. Eşitlik ilkesinin temelini, nesnel ve makul bir dayanağı olmaksızın benzer durumlarda bulunan bireylere yönelik olarak farklı uygulamalarda bulunulmamasının gerekliliği oluşturmaktadır. İlke, aynı hukuksal durumda yer alan kişilere aynı hükümlerin uygulanmasını gerektirdiği gibi, kanun koyucunun benzer durumlara yönelik olarak öngörülebilir birbiriyle benzerlik teşkil eden çözümler getirmesini amaçlar. İlke gereğince, kişilerin benzer nitelik ve durumda olmaları halinde, birbirleri arasında eşitsizlikler meydana getirecek şekilde farklı uygulamalara maruz kalmaması beklenir. Anayasa Mahkemesi, Anayasa m. 10’da güvence altına alınan eşitlik ilkesini sağlamak için haklı nedene dayanmayan ayrımları önlemeyi dikkate alarak eşitliği sağlamaya çalışmaktadır.

Söz konusu hükümlerle, aynı hukuki durumda olmalarına rağmen sadece belirli tarih itibarıyla ceza infaz kurumunda cezasını çekmekte olan belirli hükümlülerin daha erken tarihte denetimli serbestlik tedbirinden yararlanarak infaz kurumu dışına çıkarılabilmelerinin yolu açılmıştır.

Söz konusu hükümden faydalanma bakımından ceza infaz kurumunda bulunma tarihinin esas alınması, benzer durumda olan bireyler bakımından nesnel ve makul bir dayanağı olmaksızın eşitlik ilkesinin ihlaline sebebiyet verebilecek bir durum oluşturabilecek niteliktedir. Zira ceza infaz rejimine ilişkin kanuni düzenlemelerde kural olarak derhal uygulama kuralı geçerlidir. Yaptırım sisteminde amaç hükümlüyü ıslah ederek yeniden topluma kazandırmak, hükümlünün toplum açısından oluşturduğu tehlikeyi bertaraf etmek veya en azından azaltmaktır. Bunu yaparken hükümlüler arasında ayırım yapmaksızın derhal uygulama kuralı benimsenmiştir. Söz konusu düzenleme ile hükümlü statüsünde bulunan kişiler arasında aynı durumda olmalarına rağmen eşitsizlik ortaya çıkaracak bir düzenleme yapılmıştır. Bu haliyle fıkra hükmünden faydalanamayan kişilerin, hükümlü olarak eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinin tespit edilmesi gerekmektedir.

Oysa söz konusu geçici madde hükmü, aynı durumda bulunan kişiler arasında eşitsiz uygulamaya yol açmaktadır.

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma, tarafı olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde ve Anayasa’ımızda güvence altına alınmış hak ve özgürlüklerden birinin ihlâl edilmesi halinde, bu hak ihlalinin tespiti ve mümkün olduğunca giderilmesi amacıyla tanınmış bir yoldur.

Söz konusu geçici madde 10, f. 6 hükmü dolayısıyla eşitsiz bir uygulamaya maruz kalan hükümlü, infaz sürecinde Cumhuriyet başsavcılığı ve infaz hakimliğine başvurmasına rağmen, bu eşitsizlik giderilmediği takdirde, Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru da bulunabilir. Ancak bu durumda söz konusu eşitsiz uygulama kanun hükmünden kaynaklanmaktadır.

Her ne kadar söz konusu hükmün iptali talebini reddetmiş ise de, bu kanun hükmüne istinaden eşitsiz bir uygulamaya maruz bırakılan hükümlülerin bireysel başvurusu üzerine, Anayasa Mahkemesi'nin, bu eşitsizliği giderecek gerekli kanuni düzenlemenin yapılabilmesi için sorunu Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na iletmesi gerekir.